

Een meisje uit Oradour

Hoe de nazi's een Frans dorp vernietigden

Michele Claire Lucas

BBNC uitgevers
Amersfoort, 2014

Inhoud

Proloog	11
Parijs, 1964	19
Amerika, 1963	37
Fontvielle, 1963	75
Oradour, 1944	95
Oradour, 1963	145
Fontvielle, 1963	169
Parijs, 1964	177
Oradour, 1944	191
Parijs, 1964	201
Amerika, 1972	209
Epiloog	219

Proloog

Het is een engel. De halo rond haar gezicht straalt in de duisternis. Maman had me over de engelen verteld, en ik geloof, net als maman, dat die er zijn om ons te helpen als we bang zijn. Ik was erg bang, en daar is ze.

‘Moeder, dit is Christine uit Oradour,’ zegt de vrouw met de malle hoed en het strenge gezicht die me hiernaartoe had gebracht tegen de engel.

‘Ah, ja, Christine Lenoir uit Oradour,’ zegt de engel. Ze knielt voor me neer en legt een hand tegen mijn wang. ‘De kleine Christine uit Oradour. Wat ben ik blij dat je er bent. We hebben op je gewacht.’

Ze hebben op me gewacht. Ik kijk naar het gezicht van de engel, dat zo dichtbij is, en ik ben niet bang meer. Ik weet eigenlijk niet hoe je een engel die naar de aarde is gekomen moet noemen, dus zeg ik: ‘Bonsoir, madame.’

De vrouw naast me zegt: ‘Bonsoir, *moeder*,’ en ik schrik ervan hoe boos ze klinkt. Ze zou zo niet mogen praten waar een engel bij is.

‘Ze is mijn moeder niet.’

‘Ze is een heilige moeder in dit huis van God,’ zegt de vrouw en ze knijpt me zo hard in mijn hand dat het pijn doet.

‘Kom, kleine Christine uit Oradour, kom,’ zegt de engelmoeder. Ze lacht me toe en haar gezicht is lief en mooi. Ze pakt mijn hand weg bij de vrouw die ik niet aardig vind, en de hand van de engelmoeder om de mijne voelt koel en zacht. Ze kijkt op me neer en ik houd van haar. Ik

houd evenveel van haar als van mijn beschermengel. Meer nog. Ik houd meer van de engelmoeder, omdat ik haar zien kan en aanraken. Natuurlijk houd ik niet van haar zoals van maman, die van de aarde komt. Maman is ergens naartoe, en mijn papa, en mijn twee broers, en mijn grootvaders, en mijn grootmoeders, en mijn tantes en ooms en nichten en neven zijn met haar mee. Een uitje, de natuur in, het was zo'n mooie dag. Maman nam me niet mee, omdat ze me niet kon vinden. Ik was ondanks haar verbod naar het bos gegaan, en ze wist niet waar mijn geheime schuilplaats was. Achter een grote kei. Maar ik begrijp alleen niet waar ze blijven. Buiten is het donker en koud. Ze hadden allang thuis moeten zijn. Ik wilde thuis wachten tot maman terugkwam, maar de gemene vrouw nam me mee, hoe hard ik ook hilde en gilte en op haar arm sloeg. Nu begrijp ik waarom ze me hiernaartoe bracht om op maman te wachten, omdat ze wist dat ik met de engel erbij niet bang zou zijn. En dat ben ik ook niet. Ik weet dat maman me komt halen. Ook al was ik gisteren stout voor ze wegging, want ze blijft nooit lang boos op me. Maman komt terug om me mee te nemen naar huis. Ik ben haar enige kleine meid. Ik ben haar levensgeluk. Dat heeft ze vaak tegen me gezegd. Maar ik maak me wel zorgen, omdat ze me thuis zal zoeken en ik er niet ben. Ik vraag de engelmoeder wel hoe dat moet. Die weet vast raad.

De schoenen van de engelmoeder zijn geruisloos, als we door een gang lopen, die lang is, en donker. Mijn klompen maken afschuwelijke klosgeluiden, want ik moet me haasten om de engelmoeder tijdens haar zweeftocht bij te houden. De houten vloer kraakt, net zoals bij mij thuis, in mijn huis in Oradour. Als ik 's avonds in mijn bed lig, kan ik aan het kraken van de vloer horen waar maman en papa zijn – de zitkamer, de gang, het kamertje onder de trap waar papa zit te lezen – want de vloer klinkt overal anders, een klein geluidje, maar ik weet het precies. Mijn favoriet is het knarsen van de trap, want dan weet ik dat maman en papa naar boven komen om te gaan slapen, in de kamer direct naast mij.

Ik weet niet waar de engelmoeder naartoe gaat, maar ik hoop dat ze me naar maman brengt. Misschien komt er wel een feestje, als verras-

sing. Een eerste communie-feestje voor de kinderen van de engelmoeder. Ik loop vlak naast de engelmoeder en haar lange gewaad ruikt naar kerk. De uiteinden van het kralen snoer om haar middel raken mijn gezicht, en het grote zilveren kruis aan haar hals als bewijs dat ze een engel is van de Here Jezus, zwaait een beetje tijdens het lopen.

We stoppen en de engelmoeder opent een grote houten deur. Ik hoop op taart en ijs, en mijn hele familie die uitroept: ‘Verrassing!’, maar het enige wat er is, is het grootste vertrek dat ik ooit heb gezien, helemaal vol bedden. Overal zijn andere meisjes, maar er is geen feestje, want ze hebben nachtoppen aan. Ik denk dat dit de kinderen van de engelmoeder zijn, engelkinderen. Die moeten wel heel lief zijn, met een engel als moeder. Ik ben zo bedroefd dat mijn familie hier niet is, dat ik denk dat ik zo moet huilen. Maar ik probeer heel erg dat niet te doen, en ik knijp mijn ogen dicht om de tranen tegen te houden.

‘Je zult wel moe zijn,’ zegt de engelmoeder, en dat ben ik, erg moe. De engelmoeder moet ook wel erg moe zijn, met zoveel kinderen om voor te zorgen.

‘Dit is Christine uit Oradour,’ zegt de engelmoeder tegen haar kinderen, als we over het paadje tussen de bedden door lopen. ‘Zij komt bij ons wonen. God heeft haar in zijn goedheid tot ons gebracht en wij moeten ervoor zorgen dat ze zich bij ons thuisvoelt.’

We stoppen bij een bed, en de engelmoeder zegt dat ik naast haar moet komen zitten. ‘Je hoeft niet bang te zijn, Christine. Bij ons ben je veilig.’

‘Ja, engelmoeder.’

‘Ik heet moeder Celine. Ik weet dat je van streek bent en in de war, maar je moet weten dat God je familie bij zich heeft opgenomen in het paradijs, waardoor ik en de anderen nu tot taak hebben om voor jou te zorgen, en je op te voeden tot een kind van God.’

‘Ja, engelmoeder Celine.’

De engelmoeder glimlacht. ‘Nee, nee, alleen moeder Celine. Je moet me moeder Celine noemen.’

‘Ja, moeder Celine.’

‘Kijk eens aan, zo is het goed. Heb je honger?’

‘Nee, moeder Celine.’

‘Misschien een boterhammetje met jam en een glas melk?’

‘Weet mijn moeder waar ik ben?’

‘O, ja, dat weet ze. En ze is blij dat je op een veilige en gewijde plek bent.’

‘Weet ze waar ze me kan vinden?’

‘Christine, als je naar het paradijs gaat, blijf je daar voor eeuwig. Eens, als jij ook naar het paradijs gaat, zal je je moeder daar weerzien. Maar ze komt niet meer terug naar de aarde, mijn kind.’

‘Ik ben uw kind niet! Mijn moeder komt me zo halen, let maar eens op. Ze is niet naar het paradijs. Ze is gewoon een dagje naar buiten.’ Dit moet wel een ernstige zonde zijn, om een engel tegen te spreken, maar ik kan haar niet in de waan laten dat mijn moeder me niet zou komen halen. ‘Mijn moeder komt en neemt me mee terug naar Oradour. Heus. We hebben daar een mooi huis en papa heeft zijn apotheek en maman heeft haar tuin. Ik heb een hond. Die heet Toby. En die is vast naar me op zoek. We gaan binnenkort terug naar Oradour, let maar eens op.’ Ik dacht dat engelen alles wisten, maar dat had ik blijkbaar verkeerd. Misschien weten alleen God en de Heilige Moeder alles.

‘We praten hierover morgen wel verder, als je wat bent uitgerust. Er ligt een schone nachtpon onder het kussen. Trek die aan en dan breng ik je iets te eten.’

Ik wil niet dat de andere meisjes mijn lijf zien, dus verstop ik me in de nachtpon, voor ik de jurk uittrek die ze me gaven voor de reis. Die is te groot, zodat ik me schaam. Ik laat hem op de vloer vallen, ik stap eruit en laat hem gewoon liggen. Dit is stout, maar dat kan me niet schelen. Ik wil hier niet blijven. En ik wil mijn eigen kleren, de kleren die maman voor me heeft gemaakt, en die me goed zitten. Ik weet dat ik me moet gedragen in het huis van de engelen, dus pak ik de jurk en leg die op het bed.

De andere meisjes staan te fluisteren en gechelen stiekem. Engelkinderen kunnen ook stout zijn, en achter mijn rug om praten over Christine uit Oradour, zoals iedereen me noemt na het vertrek van maman.

Christine uit Oradour, zegt iedereen, alsof de plaats waar ik vandaan kom deel is van mijn naam, zoals Franciscus van Assisi of Thérèse van Lisieux. Maar ik ben geen heilige. Als de mensen dat denken, hebben ze het verkeerd. Ik was een stout meisje, dat niet naar haar moeder luisterde en achterbleef toen iedereen er een dagje op uittrok. Maar maman komt me halen. En neemt me mee terug naar Oradour, zodat alles weer is zoals het was.

De engelmoeder brengt me een blad. Om haar een plezier te doen eet ik een beetje, maar ik ben te moe om honger te hebben. De melk is lekker koel en glijdt soepel naar binnen en de engelmoeder is blij als ik alles opdrink.

De engelmoeder brengt me naar de badkamer. Ik kan niet waar de engelmoeder bij is, ook al moet ik heel erg, maar ze gaat weg om een handdoek te halen en dan kan ik wel. De engelmoeder komt terug en ik was mijn gezicht en mijn handen. Ze geeft me een handdoek, maar die is niet zo zacht als die van maman. Ik begrijp niet waarom.

De engelmoeder stopt me in, net als maman altijd doet. 'Zo, Christine, nu is het tijd om uit te rusten voor de nieuwe dag begint,' zegt ze. Het gezicht van de engelmoeder komt dicht bij het mijne en ze kust mijn wangen. De halo rond haar gezicht drukt tegen mijn vel. Ik dacht dat die zacht zou zijn, maar hij is stijf en kriebelig, net als de handdoek. De engelmoeder ruikt naar zeep en naar de wind.

'Zeg je avondgebedje en dank de Here Jezus dat Hij je bij ons heeft gebracht, dan zal ik Hem ook danken voor deze zegening. Moeder Angèle houdt vannacht de wacht. Ze zit aan het bureau bij de deur, zie je wel? Als je iets wilt, kan je het haar vragen. Als je vannacht naar de wc moet, gaat moeder Angèle met je mee. Nu gaan slapen, je bent hier veilig.'

Nog een engelmoeder van God. Ja, hier ben ik veilig, door engelen bewaakt, tot maman me komt halen. Ik begrijp niet waarom dat zo lang duurt. We moeten morgen op tijd zijn voor de eerste communie. Of is dat overmorgen? Ik weet het niet. Ik weet niet meer welke dag het is. Het is vast overmorgen, want maman en ik moeten nog veel doen en

zoiets vergeet maman niet. We moeten bloemen plukken in de tuin om op het altaar te leggen en wat kruiden voor op brood. En maman moet een cake bakken. En ik moet helpen. Ze doet alles in een grote kom en dan moet ik roeren. En we moeten van die kleine sandwiches maken. Het wordt een groot feest. Ja, maman komt morgenochtend al vroeg, dat weet ik zeker. Geen zorgen. Maman zal uitgerekend mijn eerste heilige communie niet vergeten. Ze heeft een hele mooie jurk voor me gemaakt en een sluier. Het is vast de mooiste jurk van allemaal.

Voor ik in slaap val, vraag ik de Here Jezus me te vergeven dat ik niet naar maman heb geluisterd. Ik vraag Hem maman de weg te wijzen naar waar ik nu ben. Het zou vreselijk zijn als ze verdwaalde.

Ik was zes toen ik naar een klooster werd gebracht, een toevluchtsoord dat beschutting bood tegen de wereld die in beroering was en op zijn kop stond en overspoeld werd met bloed. Ik wist toen natuurlijk niet dat de hele wereld zich inzette voor de moederlozen, de vaderlozen, de daklozen, de berooiden. Ik wist toen niet dat ik een wees was tussen wezen, een van de vele over de hele wereld, zo geworden door gebeurtenissen die zich afspeelden buiten mijn gezichtsveld, buiten mijn weten, en in ieder geval buiten het bevattingvermogen van een zesjarige.

De engelmoeders waren in feite nonnen van het Heilig Hart van Jezus, een lesgevende orde van academisch gevormde vrouwen, die zich toelegden op de vorming, wereldlijk en geestelijk, van jonge meisjes. De oorlog dwong ze hun opdracht te verruimen en ook de zorg en de opvoeding op zich te nemen van door brute mensenhanden verweesde meisjeskinderen zoals ik, wat ze tot ware moeders maakte. Het werd me op den duur natuurlijk duidelijk dat deze vrouwen, die me grootbrachten en opvoedden en liefhadden, geen engelen waren. Maar ze waren zo heilig en zo liefdevol en zo vol genade als iedere willekeurige engel zou zijn geweest, en ik hield van ze als van mijn eigen familie, mijn eigen bloedverwanten. In feite vergat ik mijn moeder en de rest van de familie al vrij snel. Ik verloor die in één dag uit het oog, en daarna, geleidelijk aan, na verloop van maanden en toen jaren, uit mijn herinnering en mijn hart. De engelmoeders werden mijn ouders, de andere weesmeis-

jes, die zowaar geen engelkinderen bleken te zijn, werden mijn zusjes. Het lijkt misschien onwaarschijnlijk, maar mijn jeugd, zowel voor die fatale dag als daarna, was een heel gelukkige. Maar ik zou, ook al was ik me daarvan niet bewust, voor altijd Christine uit Oradour blijven, met alles wat die benaming met zich meebracht.